

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 3 Δεκεμβρίου 2018
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Προεδρία
Αποδέκτης:	Αντιπροσωπίες
Θέμα:	Διαβουλεύσεις των πολιτών - Κοινή έκθεση

Επισυνάπτεται στο παράρτημα για τις αντιπροσωπίες κοινή έκθεση σχετικά με τις διαβουλεύσεις των πολιτών εξ ονόματος της Αυστριακής Προεδρίας και της επόμενης Ρουμανικής Προεδρίας.

Εισαγωγή

Κατά την άτυπη σύνοδό τους στις 23 Φεβρουαρίου 2018, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων συζήτησαν την πρωτοβουλία που κατέθεσε ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας να δρομολογηθεί μια πανευρωπαϊκή διαδικασία διαβουλεύσεων των πολιτών. Η προτεινόμενη πρωτοβουλία αποσκοπεί στην προώθηση της συνδιάλεξης με τους πολίτες και της συμβολής στη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν να συμμετάσχουν εθελοντικά σε αυτή τη διαδικασία και να διεξαγάγουν τις διαβουλεύσεις σύμφωνα με τα εθνικά τους πλαίσια και πρακτικές.

Σκοπός των διαβουλεύσεων των πολιτών είναι η ενεργός συμμετοχή σημαντικού αριθμού Ευρωπαίων πολιτών ώστε να εκθέσουν τις βασικές ανησυχίες, ελπίδες και προσδοκίες τους, τροφοδοτώντας τις συζητήσεις των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων και βοηθώντας τους να καθορίσουν τις προτεραιότητες για τη δράση της ΕΕ κατά τα επόμενα έτη. Η διαδικασία διαβούλευσης έχει σχεδιασθεί ως μηχανισμός προσδιορισμού των προβληματισμών και συγκέντρωσης ιδεών.

Υπάρχει μακρά παράδοση στα κράτη μέλη να χρησιμοποιείται ο διάλογος με τους πολίτες προκειμένου να εξασφαλίζεται και να ενισχύεται η συμμετοχή του κοινού στην πολιτική διαδικασία. Η δέσμευση την οποία ανέλαβαν τα κράτη μέλη αποτελεί την πρώτη φορά που συμφωνήθηκε μια τέτοια συλλογική και συντονισμένη προσπάθεια να πραγματοποιηθούν ταυτόχρονες διαβουλεύσεις με τους πολίτες σε ολόκληρη την Ευρώπη, καθώς και μοναδική συμβολή στη διεξαγόμενη διαδικασία προβληματισμού για το μέλλον της Ευρώπης.

Η κοινή έκθεση, από κοινού με τις διάφορες εθνικές εκθέσεις και συνεισφορές από τα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, μπορεί να ενταχθεί χρήσιμα στον διάλογο εν όψει της άτυπης συνόδου των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων τις 9 Μαΐου 2019 στο Σιμπίου και του νέου στρατηγικού θεματολογίου για την περίοδο 2019-2024.

Μεθοδολογία και συμμετοχή

Τα κράτη μέλη επικύρωσαν ένα κοινό πλαίσιο το οποίο περιελάμβανε προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα και τις κοινές αρχές των διαβουλεύσεων. Συμφωνήθηκε ότι οι διαβουλεύσεις θα διεξαχθούν χωρίς αποκλεισμούς και με αμεροληψία και ότι θα τηρούν τις αρχές της διαφάνειας, της πολιτικής πολυφωνίας και της ισοτιμίας και θα είναι ανοικτές σε όλους τους πολίτες. Οι διαβουλεύσεις των πολιτών έγιναν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ Απριλίου και Νοεμβρίου του 2018, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την υποβολή συνοπτικής έκθεσης προς τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η συγκεκριμένη μεθοδολογία για τη διενέργεια των διαβουλεύσεων αφέθηκε στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη συμφώνησαν εξ αρχής να πλαισιώσουν τη διαδικασία σύμφωνα με τις αντίστοιχες εθνικές πρακτικές τους, τα συγκεκριμένα περιβάλλοντα και τις παραδόσεις. Ήταν μια σημαντική σύντομη προσπάθεια από πλευράς υλικοτεχνικής υποστήριξης, προπαρασκευής και συντονισμού, καθώς τα κράτη μέλη συνδιαλέχθηκαν με τους πολίτες μέσα σε διάφορα πλαίσια: παραδοσιακές δημαρχιακές συναντήσεις, συνέδρια, δημόσιες εκδηλώσεις μεγάλης κλίμακας, διαδραστικές συζητήσεις και διαδικτυακά εργαλεία. Στις περισσότερες εκδηλώσεις έγινε χρήση των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως μεταξύ άλλων ζωντανή αναμετάδοση, διαδικτυακά ερωτηματολόγια, ψηφιακές πλατφόρμες και συμμετοχική προσφορά ιδεών.

Η διαδικασία διέφερε σε κάθε κράτος μέλος ως προς την εμπλοκή της κυβέρνησης και τον αριθμό εκδηλώσεων και συμμετεχόντων. Η μοναδική σταθερά ήταν ότι όλες οι διαβουλεύσεις επικεντρώθηκαν σε διεξοδικές συζητήσεις και αλληλεπιδράσεις με το κοινό. Πολλές εκδηλώσεις προήγαγαν πολυμερή συμμετοχή από ολόκληρο το πολιτικό φάσμα, την κοινωνία των πολιτών, την πανεπιστημιακή κοινότητα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τον επιχειρηματικό τομέα.

Στις διαβουλεύσεις μετείχαν ακροατήρια με εν γένει ποικίλη σύνθεση και στόχευαν να εξασφαλίσουν ισότητα των φύλων, συμμετοχικότητα και εκπροσώπηση σχεδόν όλων των ομάδων του πληθυσμού. Πολλά κράτη μέλη επεδίωξαν επίσης να συνδιαλεχθούν με πολίτες σε ολόκληρη την επικράτειά τους, ακόμη και σε απομακρυσμένες περιοχές, και να προσεγγίσουν πολίτες που δεν συμμετέχουν συνήθως σε συζητήσεις για θέματα της ΕΕ. Ορισμένα κράτη μέλη διοργάνωσαν εκδηλώσεις με έμφαση στις νεότερες γενεές, μεταξύ άλλων με συζητήσεις σε σχολεία και πανεπιστήμια.

Τα περισσότερα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν διττή προσέγγιση: γενικές συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης και θεματικές διαβουλεύσεις σχετικά με θέματα επίκαιρου εθνικού ή ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.

Μολονότι οι διαβουλεύσεις των πολιτών δεν αποτελούσαν επιστημονικό τρόπο προσδιορισμού της κοινής γνώμης (πρβλ. τις δημοσκοπήσεις), είχαν ευρύτερη εμβέλεια από ό,τι έρευνες όπως το Ευρωβαρόμετρο. Από τα αριθμητικά στοιχεία προκύπτει ότι περίπου 1.700 εκδηλώσεις διοργανώθηκαν σε ολόκληρη την ΕΕ.

Εκτός από όσες διοργάνωσαν τα κράτη μέλη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή των Περιφερειών και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) διεξήγαγαν επίσης διαβουλεύσεις και συζητήσεις με τους πολίτες σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε διαδικτυακή διαβούλευση με ερωτηματολόγιο που βασίσθηκε στα πορίσματα ομάδας πολιτών. Ορισμένα από τα ερωτήματα θα περιληφθούν σε νέο Ειδικό Ευρωβαρόμετρο για το μέλλον της Ευρώπης. Κατόπιν αιτήματος του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Επιτροπή των Περιφερειών διοργάνωσε πολυάριθμες εκδηλώσεις σε διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες κατά την τελευταία διετία, ενώ η ΕΟΚΕ προώθησε τη συμμετοχή βασικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών σε συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο φιλοξένησε το πρώτο Κοινοβούλιο Νέων.

Η παρούσα έκθεση δεν ισχυρίζεται ότι παρέχει αντιπροσωπευτική εικόνα της κοινής γνώμης όλων των πολιτών της ΕΕ, ούτε ισχυρίζεται ότι μεταφέρει επακριβώς το πλήρες φάσμα των απόψεων που εκφράστηκαν σε τόσες πολλές εκδηλώσεις. Προσφέρει εντούτοις μια χρήσιμη επίγνωση των απόψεων των πολιτών για θέματα της ΕΕ και τονίζει πόσο σπουδαίο είναι να παραμένει η κοινωνία των πολιτών ενταγμένη στον διάλογο για το μέλλον της ΕΕ. Στόχος της είναι να παράσχει μια επισκόπηση των κυριότερων χαρακτηριστικών και τα πιο κοινά μηνύματα των εθνικών εκθέσεων σχετικά με τις διαβουλεύσεις στα διάφορα κράτη μέλη.

Βασικά πορίσματα

Οι διαβουλεύσεις με τους πολίτες στα διάφορα κράτη μέλη δείχνουν ότι, παρά τα εμπόδια που συναντά, η ΕΕ έχει θετική αντιμετώπιση από τους περισσότερους συμμετέχοντες. Ειδικότερα, σε διάφορα κράτη μέλη οι πολίτες αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής της χώρας τους στην ΕΕ και τα πλεονεκτήματα που απορρέουν. Ωστόσο, πολλοί συμμετέχοντες επισημαίνουν επίσης την έλλειψη σαφούς οράματος και ηγεσίας, γεγονός που είναι ανασταλτικό για την πορεία της ΕΕ και πυροδοτεί εκκλήσεις για μεταρρύθμιση.

Σε λίγες μόνο χώρες αναφέρεται το «Brexit». Όπου αναφέρεται, αποτελεί μιν σημαντική πηγή ανησυχίας αλλά θεωρείται αφετέρου ότι έχει ενδυναμώσει το αίσθημα συμπόρευσης της ΕΕ των 27 και την κατανόηση της σημασίας της ΕΕ από τους πολίτες, καθώς και της αξίας που έχει η συμμετοχή σε αυτήν.

Η μετανάστευση, το περιβαλλοντικό και η εκπαίδευση είναι από τα πλέον αναφερόμενα θέματα σε πολλές χώρες. Οι πολίτες εκφράζουν ανησυχίες – και προσδοκίες – στους ακόλουθους τομείς:

1 – Ένωση ασφαλής και προστατευμένη

Η **μετανάστευση** επανέρχεται σε πολλές εκθέσεις ως μία εκ των κυριότερων ανησυχιών των πολιτών της ΕΕ. Εμφανίζεται σταθερά ως υψηλή προτεραιότητα σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Η παράνομη μετανάστευση, ιδίως, τονίζεται σε διάφορα κράτη μέλη ως βασική πρόκληση για την Ευρώπη. Θεωρείται δε ότι απαιτεί επείγουσα δράση εκ μέρους της ΕΕ και ότι έχει άμεσο αντίκτυπο στη ζωή των πολιτών. Καλύτερη **προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ** ζητείται συχνά σε συζητήσεις για το θέμα αυτό. Ταυτόχρονα, οι πολίτες πολλών χωρών αναγνωρίζουν ότι είναι και ανθρωπιστική επιταγή για την ΕΕ. Συχνά μνημονεύονται οι μηχανισμοί κατανομής της **κοινής πολιτικής ασύλου της ΕΕ**, καθώς και η αλληλεγγύη και η ευθύνη των κρατών μελών. Επιπλέον, ενώ ορισμένοι πολίτες είναι ικανοποιημένοι με την τωρινή ένταξη των μεταναστών, άλλοι βλέπουν επείγουσα ανάγκη να γίνουν περισσότερα ως προς αυτό.

Συχνές είναι οι εκκλήσεις να πράξει περισσότερα η ΕΕ για την **ανάσχεση των παράνομων μεταναστευτικών ροών**. Οι πολίτες πολλών κρατών μελών πιστεύουν ότι η ΕΕ μπορεί να κάνει περισσότερα για να μειωθεί η παράνομη μετανάστευση μέσω της αντιμετώπισης των γενεσιουργών αιτίων της και τη βελτίωση της ασφάλειας, των συνθηκών διαβίωσης και της ευημερίας στις χώρες καταγωγής, για παράδειγμα μέσω της αναπτυξιακής βοήθειας, του εμπορίου και των επενδύσεων, δίνοντας ταυτόχρονα μεγάλη έμφαση στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης στην αφρικανική ήπειρο. Θα επιθυμούσαν να καθιερώσει η ΕΕ καλύτερη συνεργασία με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης προκειμένου να διευκολύνονται οι επιστροφές. Θεωρούν ότι η ΕΕ θα πρέπει επίσης να ενισχύσει την ικανότητα αντίδρασής της στις κρίσεις και να προσεγγίσει με αποτελεσματική πολυμέρεια την αντιμετώπιση του ζητήματος.

Τέλος, σύμφωνα με τους περισσότερους, το **οργανωμένο έγκλημα**, η **τρομοκρατία**, η **ριζοσπαστικοποίηση**, η **διαφθορά** και οι συναφείς απειλές είναι θέματα τα οποία, λόγω της διασυννοριακής τους φύσεως, πρέπει να αντιμετωπίζονται πιο αποφασιστικά σε επίπεδο ΕΕ. Οι πολίτες ζητούν εντονότερη συνεργασία σχετικά με την **ασφάλεια στον κυβερνοχώρο** και την **προστασία των δεδομένων**, ενώ πολλοί εκφράζουν ανησυχία σχετικά με την **παραπληροφόρηση** και τονίζουν τη σημασία που έχει εν προκειμένω η εξοικείωση του ευρέως κοινού με τα ψηφιακά μέσα.

2 – Ένωση σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας

Σε διάφορα κράτη μέλη, οι πολίτες αναδεικνύουν τη σημασία της **ενιαίας αγοράς** και την προστιθέμενη αξία της για την εξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σε συνδυασμό με αυτό ζητείται συχνά η ολοκλήρωσή της, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών και της ψηφιακής αγοράς. Οι πολίτες τονίζουν την ανάγκη να προαγάγει η ΕΕ ένα **μοντέλο αειφόρου ανάπτυξης** για την ευρωπαϊκή ήπειρο. Ορισμένοι ζητούν την εμβάθυνση της **Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης**. Το ευρώ και η μελλοντική συμμετοχή στην **ευρωζώνη** αναφέρονται σε ορισμένες χώρες – τόσο θετικά όσο και αρνητικά – και συχνά συνδέονται με την ανάγκη να γίνουν περισσότερα για την πρόληψη ενδεχόμενων μελλοντικών κρίσεων.

Οι πολίτες διατρανώνουν επίσης την ανάγκη να συμβαδίζει η ΕΕ με τις τεχνολογικές εξελίξεις. Ορισμένοι εκφράζουν την επιθυμία να χρησιμοποιούνται περισσότερο μέτρα **ηλεκτρονικής διακυβέρνησης** και να αναπτυχθούν **έξυπνες κοινότητες** ως μέσα για την ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού κινητήρα της ΕΕ. Στο τρέχον πλαίσιο της νέας **ψηφιακής επανάστασης**, οι διαβουλεύσεις αποκαλύπτουν επίσης την αίσθηση της ανάγκης να προαχθεί ο ψηφιακός γραμματισμός και να δοθεί ώθηση στην ψηφιακή καινοτομία. Διατυπώνεται σαφής έκκληση για στιβαρές και έξυπνες επενδύσεις για την έρευνα σε αυτόν τον τομέα. Η **τεχνητή νοημοσύνη**, για παράδειγμα, αναφέρεται συχνά ως τομέας στον οποίο η ΕΕ θα πρέπει να προπορευθεί. Διαδεδομένος μεταξύ πολλών πολιτών είναι ο φόβος υστέρησης ή ολιγοπραγμοσύνης της ΕΕ στον τομέα της **έρευνας**, της τεχνολογικής ανάπτυξης, της **καινοτομίας** και της ψηφιοποίησης.

Η τόνωση και η **στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων** θεωρείται επίσης βασικός παράγοντας για να καταστεί η Ευρώπη ένας καλύτερος τόπος για την ενεργό **επιχειρηματικότητα**, τροφοδοτώντας έτσι την **ανταγωνιστικότητα** της ΕΕ. Μολονότι η ανταγωνιστικότητα θεωρείται σημαντική για την προώθηση της προόδου και της ανάπτυξης, οι πολίτες σε αρκετά κράτη μέλη επικρίνουν επίσης τα διαφορετικά πρότυπα και την ποιότητα των προϊόντων σε όλη την ΕΕ. Ως εκ τούτου, οι εκκλήσεις για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας αντισταθμίζονται από τα αιτήματα για **οικονομική και κοινωνική σύγκλιση**, καθώς και από την προώθηση της εδαφικής **συνοχής**.

Οι απόψεις για τη **φορολογία** είναι ανάμικτες. Ορισμένοι πολίτες θεωρούν ότι υπάρχει ανάγκη για νομοθετικές πρωτοβουλίες στον τομέα της φορολογίας, όπως ο ψηφιακός φόρος, ή ακόμη και η εναρμόνιση των φορολογικών πολιτικών. Αντίθετα, υπάρχουν επίσης εκκλήσεις προκειμένου να παραμείνει η φορολογία εθνική αρμοδιότητα.

Ένα επαναλαμβανόμενο θέμα στις διαβουλεύσεις είναι επίσης αυτό των δημοσιονομικών πόρων, στο πλαίσιο του επόμενου **πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου**, ως μέσο για να εξασφαλιστεί ότι η ΕΕ ανταποκρίνεται στον στόχο της. Ανακύπτουν διάφορες απόψεις όσον αφορά την κατανομή των πόρων, συμπεριλαμβανομένων των ανάμικτων συναισθημάτων σχετικά με τις πιθανές δημοσιονομικές περικοπές που επηρεάζουν την κοινή γεωργική πολιτική και την πολιτική συνοχής. Οι πολίτες σε πολλά κράτη μέλη ζητούν να υπάρξει ένας ισορροπημένος προϋπολογισμός της ΕΕ με σαφή προστιθέμενη αξία για τους πολίτες.

3 - Μια Ένωση που προστατεύει το περιβάλλον και προωθεί τη βιωσιμότητα

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των διαβουλεύσεων στα περισσότερα κράτη μέλη είναι η έκκληση των πολιτών για ενίσχυση του ρόλου της ΕΕ στην περιβαλλοντική πολιτική, καθώς και η αίσθηση ότι απαιτείται επείγοντως σθεναρότερη δέσμευση για την **προστασία του περιβάλλοντος και του κλίματος**. Προτείνεται να καταβληθούν προσπάθειες για περισσότερη και αυστηρότερη **νομοθεσία** της ΕΕ στον τομέα αυτό, να υπάρξει μεγαλύτερη παρέμβαση στην εποπτεία **της εφαρμογής** της σχετικής νομοθεσίας της ΕΕ από τα κράτη μέλη και να κατατίθενται περισσότερες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν ρητά, μεταξύ άλλων, τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των τοξικών και ρυπογόνων εκπομπών, τη βελτίωση των μέτρων ανακύκλωσης και την καλύτερη μεταχείριση των ζώων. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι πολίτες πιστεύουν ότι ένα μεγαλύτερο μέρος του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) θα πρέπει να αφιερωθεί στη **δράση για το κλίμα**.

Η καταπολέμηση της **κλιματικής αλλαγής/της υπερθέρμανσης του πλανήτη** αναφέρεται επανειλημμένως σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, ιδίως από τους νεότερους πολίτες, και **θεωρείται ως μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ**. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία του κλίματος αντιμετωπίζονται ως το αντίβαρο της εθνικής πολιτικής. Η αλλαγή του κλίματος θεωρείται ότι επηρεάζει διάφορους τομείς πολιτικής: όχι μόνο την παραγωγή και τη μεταφορά ενέργειας, αλλά και τη γεωργία και τα τρόφιμα καθώς και τις διατροφικές συνήθειές μας. Γενικότερα, οι πολίτες επισημαίνουν την ανάγκη για **βιώσιμη κατανάλωση**.

Η βιωσιμότητα ανακύπτει συχνά ως ζήτημα, συμπεριλαμβανομένης της ιδέας ότι η καινοτομία πρέπει να αξιολογείται με βάση τη μακροπρόθεσμη αξία της για τους πολίτες. Ενώ σε ορισμένες προτάσεις αναφέρεται ότι πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων στους κανονισμούς, άλλοι συμμετέχοντες θεωρούν ότι για θέματα όπως η τοπική παραγωγή τροφίμων, η κυκλική οικονομία και η ανακύκλωση θα απαιτηθεί μια ευρωπαϊκή ώθηση.

Οι πολίτες σε ορισμένα κράτη μέλη αναγνωρίζουν επίσης τη σημασία των στόχων βιωσιμότητας στη **γεωργική πολιτική**. Ενώ εκφράζονται ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο της σύγχρονης γεωργίας στο περιβάλλον, προβάλλονται επίσης εκκλήσεις για μεγαλύτερη προστασία των αγροτικών τοπίων και για συντονισμένη προσπάθεια γεφύρωσης του χάσματος μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, από τις συζητήσεις αναδεικνύεται η αίσθηση ότι δεν υπάρχει επαρκής **εκπαίδευση** ως προς τις περιβαλλοντικές πολιτικές της ΕΕ ενώ παρατηρείται έλλειψη πρακτικών κινήτρων για να ενθαρρυνθούν οι πολίτες να προβούν στην οικολογική μετάβαση, με τους πολίτες σε ορισμένα κράτη μέλη να επισημαίνουν την ανάγκη παροχής κινήτρων για την ενθάρρυνση της **μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**. Αυτό συνδυάζεται με το αίτημα σε ορισμένα κράτη μέλη για μεγαλύτερη συμμετοχή και συζήτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το πρόγραμμα δράσης για το κλίμα επηρεάζει την καθημερινή ζωή των πολιτών.

Ενώ η υφιστάμενη διασυννοριακή υποδομή στον τομέα της **προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας και της κινητικότητας** προβάλλεται συχνά ως θετικό επίτευγμα της ΕΕ, οι συμμετέχοντες σε ορισμένες χώρες διαπιστώνουν επίσης ότι υπάρχει ιδιαίτερη ανάγκη να αναπτυχθεί μια κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική κινητικότητας. Ορισμένοι πολίτες τονίζουν την ανάγκη να αναλάβει η Ευρώπη δράση για να αντιμετωπίσει το μέλλον του ενεργειακού εφοδιασμού, σε τομείς όπως η σταδιακή κατάργηση της ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα.

Η ανάγκη για την ενίσχυση **του παγκόσμιου ρόλου** της ΕΕ για το περιβάλλον έχει επίσης επισημανθεί ως σημαντικός στόχος, στο σημερινό μεταβαλλόμενο και απαιτητικό παγκόσμιο πλαίσιο. Πολλοί συμμετέχοντες επιθυμούν η Ευρωπαϊκή Ένωση να καταλάβει ηγετική θέση παγκοσμίως όσον αφορά το πρόγραμμα δράσης για την αειφορία και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

4 – Ένωση ευημερίας και ευκαιριών

Η κοινωνική προστασία αποτελεί επίσης σημαντική πηγή ανησυχίας για τους πολίτες. Ωστόσο, υπάρχει διαφωνία όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο η ΕΕ θα πρέπει να δραστηριοποιηθεί στον τομέα αυτό. Οι συμμετέχοντες σε διάφορα κράτη μέλη επιθυμούν να προστατεύσουν τα εθνικά τους συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Μολαταύτα, πολλοί επιθυμούν η ΕΕ να διαδραματίσει ισχυρότερο ρόλο στην καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού, της ανεργίας, των διακρίσεων, των απειλών κατά των δικαιωμάτων των εργαζομένων, της περιορισμένης πρόσβασης σε υπηρεσίες, καθώς και των προβλημάτων που προκύπτουν από τις κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης να γεφυρωθεί το **ψηφιακό χάσμα**. Η παρατηρούμενη έλλειψη - ή ακόμη και απειλή - **της κοινωνικής σύγκλισης και της σύγκλισης ως προς το επίπεδο ζωής** μεταξύ των κρατών μελών και στο εσωτερικό τους αποτελεί επίσης μόνιμο μέλημα των πολιτών.

Συγκεκριμένες προτάσεις - Οι πολίτες προσέφεραν μεγάλο πλούτο ιδεών και προτάσεων σε αυτή τη συζήτηση σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης, οι οποίες ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό. Παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα από διάφορα κράτη μέλη και για όλους τους θεματικούς τομείς:

- ένα ενοποιημένο σύστημα συσκευασίας που να υπόκειται σε καταβολή πληρωμής στην ΕΕ για τη μείωση των απορριμμάτων συσκευασίας και υποχρεωτικό σύστημα ανακύκλωσης φιαλών από PET σε ολόκληρη την ΕΕ
- ένας ακαθάριστος ευρωπαϊκός δείκτης ευημερίας
- ένα πρόγραμμα σπουδών σχετικά με ευρωπαϊκή ιθαγένεια στον τομέα της αγωγής του πολίτη σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ
- οι διαδικτυακές πλατφόρμες θα πρέπει να

Υπάρχει σαφής έκκληση για περισσότερες και καλύτερες **θέσεις εργασίας**. Οι πολίτες σε ορισμένες χώρες ζητούν τον συντονισμό των κανόνων **της αγοράς εργασίας**, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης και της κινητικότητας. Πολλοί πολίτες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη νεότερη γενιά και στο φόβο της διαρροής εγκεφάλων που διευκολύνεται από την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, η οποία, παραδόξως, θεωρείται από πολλούς πολίτες ως ένα από τα σημαντικότερα οφέλη της ένταξης στην ΕΕ. Το **μέλλον της εργασίας** και ο τρόπος με τον οποίο θα τους επηρεάσει, είναι ένα σημαντικό θέμα για τους πολίτες, όπως και η **ισότητα των φύλων**. Πολλοί άνθρωποι επιμένουν στην ανάγκη να αντιμετωπιστεί το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες όσον αφορά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Οι συμμετέχοντες συχνά συνδέουν τη γενική δημογραφία και τη γήρανση του πληθυσμού ιδίως, με τα ζητήματα της αγοράς εργασίας, και με την **υγειονομική περίθαλψη**. Η ΕΕ στο σύνολό της θεωρείται γενικά ότι δεν καταβάλλει πολλές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ζητημάτων υγείας και των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων.

Οι πολίτες απαιτούν επίσης μεγαλύτερη δράση σε επίπεδο ΕΕ στον τομέα της **εκπαίδευσης**. Τα αιτήματα επικεντρώνονται κυρίως στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, την αύξηση της εκπαιδευτικής κινητικότητας, την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων και των επαγγελματικών και τεχνικών προσόντων και την αύξηση των επενδύσεων στην επιστήμη και την έρευνα, καθώς και στη διά βίου μάθηση. Το **Erasmus+** αναφέρεται γενικά ως μία από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της ΕΕ, που θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Σύμφωνα με πολλούς από τους συμμετέχοντες, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η εκμάθηση άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών.

5 - Μια Ένωση που είναι ισχυρή στην παγκόσμια σκηνή

Αν και αυτό δεν είναι προεξάρχον ζήτημα, η ΕΕ θεωρείται γενικά ως μια **δύναμη του καλού στον κόσμο**, με τους πολίτες να τονίζουν την κανονιστική εξουσία της Ένωσης στις σχέσεις της με τρίτες χώρες. Θεωρούν ότι η ΕΕ χρησιμοποιεί με επιτυχία την άμιλλα - δύναμη του παραδείγματος - για να προβάλλει τις αξίες της, ιδίως τις αξίες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, πέρα από τα σύνορά της. Είναι συχνές οι εκκλήσεις προκειμένου η εξωτερική δράση της ΕΕ να εμφορείται από αξίες στις σχέσεις της με τρίτες χώρες· αυτό θεωρείται τόσο ως παγκόσμια ευθύνη όσο και ηθική επιταγή. Η έκκληση αυτή συνδέεται συχνά με την επιθυμία της ΕΕ να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο σε ορισμένους τομείς, ιδίως όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.

Υπάρχει συναίνεση μεταξύ των πολιτών ότι απαιτείται ισχυρότερη δέσμευση της ΕΕ στις παγκόσμιες υποθέσεις και **μεγαλύτερη ενότητα** στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, για την προάσπιση των συμφερόντων και των αξιών της, και, το σημαντικότερο, για την προστασία των πολιτών της. Η ΕΕ θεωρείται συχνά από τους συμμετέχοντες υπερβολικά αδύναμη, χωρίς επαρκή επιρροή στην παγκόσμια σκηνή και ορισμένες φορές ανίκανη να αντιμετωπίσει τις κρίσεις που εμφανίζονται στη στρατηγική γειτονιά της. Η εξωτερική δράση της ΕΕ θεωρείται ότι **στερείται αποτελεσματικότητας και αξιοπιστίας** και υπάρχουν εκκλήσεις για ενίσχυση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Οι πολίτες υπογραμμίζουν την ανάγκη η ΕΕ **να μιλά με μία φωνή**, ιδίως στο πλαίσιο των σχέσεων της ΕΕ με άλλες μεγάλες δυνάμεις (ΗΠΑ, Κίνα και Ρωσία). Έμφαση στο σημείο αυτό δίνεται στην πολιτική στον τομέα της άμυνας, της διεύρυνσης και του εμπορίου.

Πολλοί πολίτες πιστεύουν ότι η ΕΕ δεν θα πρέπει να εξαρτάται από άλλους παράγοντες για τη δική της **ασφάλεια και άμυνα**. Ωστόσο, πολλοί θεωρούν ότι οποιαδήποτε προσέγγιση της ΕΕ θα πρέπει να είναι συμπληρωματική προς το ΝΑΤΟ και να μην την υποκαθιστά. Οι απόψεις κυμαίνονται από την απλή βελτίωση του συντονισμού και την ενσωμάτωση των εθνικών πολιτικών και στρατιωτικών ικανοτήτων, σε μια επαναλαμβανόμενη έκκληση για μια κοινή αμυντική πολιτική με ίδιες ικανότητες. Ορισμένοι πολίτες θα επιθυμούσαν επίσης περισσότερο δημόσιο διάλογο για πρωτοβουλίες στον τομέα της ασφάλειας, όπως η μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία (PESCO).

Οι πολίτες τοποθετούν επίσης τις αξίες στο επίκεντρο των πολιτικών **γειτονίας** και **διεύρυνσης** της ΕΕ. Επιθυμούν μόνο οι χώρες που τηρούν τα πρότυπα και τις αξίες της ΕΕ και τη δημοκρατία να γίνουν μέλη της Ένωσης. Ωστόσο, υφίστανται διαφωνίες όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα. Ενώ ορισμένοι υποστηρίζουν σαφώς τη διεύρυνση προς τα Δυτικά Βαλκάνια, οι περισσότεροι τονίζουν ότι η ΕΕ πρέπει πρώτα να παγιώσει την τρέχουσα κατάστασή της προτού πραγματοποιηθεί περαιτέρω διεύρυνση. Ωστόσο εν γένει, οι πολίτες διαβλέπουν μια ισχυρή ευρωπαϊκή προοπτική για τα Δυτικά Βαλκάνια και, σε μικρότερο βαθμό, σε ορισμένα κράτη μέλη, για ορισμένες χώρες της ανατολικής γειτονίας.

Οι **εμπορικές** σχέσεις της ΕΕ εκλαμβάνονται γενικά ως θετικές, αλλά εκφράζονται επίσης ανησυχίες όσον αφορά τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με τρίτες χώρες, γεγονός που υπογραμμίζει και πάλι την επιθυμία των ευρωπαίων πολιτών η ΕΕ να ενεργεί με βάση τις κοινές αξίες της. Ορισμένοι πολίτες καλούν επίσης την ΕΕ να χρησιμοποιήσει την οικονομική ισχύ της ακόμη περισσότερο για να ασκήσει την παγκόσμια εξουσία της.

Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών αποτελούν επαναλαμβανόμενη πηγή ανησυχίας σε αρκετές χώρες. Οι πολίτες, ιδίως από τα μικρότερα κράτη μέλη, τονίζουν ως προβληματική την αίσθηση έλλειψης ουσιαστικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των μικρών και των μεγάλων χωρών. Συχνά θεωρούν ότι τα συμφέροντα των μεγαλύτερων αποτελούν τη βασική κινητήρια δύναμη των πολιτικών της Ένωσης, αν και την αντίληψη αυτή δεν την συμμερίζονται όλοι. Οι διάλογοι σε πολλά κράτη μέλη επισημαίνουν επίσης την αντίληψη **περί έλλειψης δικαιοσύνης και δύο μέτρων και δύο σταθμών**, με τους κοινούς κανόνες να θεωρείται ότι δεν εφαρμόζονται πάντοτε με ενιαίο τρόπο σε όλους. Εκτός από το χάσμα μεταξύ μεγάλων και μικρών, συχνά οι διαιρέσεις που προσδιορίζονται είναι εκείνες μεταξύ των «παλαιών» και των «νέων» κρατών μελών, καθώς και οι διαιρέσεις κατά μήκος των γεωγραφικών γραμμών. Ως αντίδραση, είναι κοινές οι εκκλήσεις για μεγαλύτερη **συνοχή και αλληλεγγύη**.

Απέναντι στις διασπάσεις, η ΕΕ εξακολουθεί να αναγνωρίζεται από την πλειοψηφία των πολιτών της ως **δύναμη του καλού** και ως κοινότητα που την ενώνουν **κοινές αξίες**. Όπως είναι φυσικό, αναδύεται μια πληθώρα φωνών. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου, η ειρήνη και η δημοκρατία είναι μεταξύ των πλέον ευρέως αναφερθεισών αξιών. Ο ρόλος που διαδραματίζει η ΕΕ στη διασφάλιση της **ειρήνης** στην ήπειρο προσελκύει ιδιαίτερη προσοχή. Ωστόσο, οι συζητήσεις με τους πολίτες τείνουν επίσης να αναδείξουν τις ατέλειες της ΕΕ ως κοινότητας αξιών, και ιδίως το χάσμα μεταξύ της ρητορικής της Ένωσης και της δράσης της. Αυτό συχνά ενεργοποιεί εκκλήσεις για αποφασιστικότερη δράση για τη γεφύρωση αυτού του χάσματος.

Προκειμένου να ενισχυθεί η αίσθηση του ανήκειν, ενίοτε ακούγονται φωνές σε ορισμένα κράτη μέλη για εντατικοποίηση των προσπάθειών για την προώθηση της ανάπτυξης μιας **κοινής «ευρωπαϊκής ταυτότητας»**, η οποία, σύμφωνα με πολλούς πολίτες, εξακολουθεί να παραμένει σήμερα περισσότερο επιδίωξη παρά πραγματικότητα. Η κινητικότητα και οι ανταλλαγές, ιδίως για τους νέους, θεωρούνται σημαντικές για την επιτυχία αυτής της διαδικασίας.

Ενώ η προσήλωση σε κοινές αξίες θεωρείται ότι είναι στις ρίζες της ΕΕ ως κοινότητας, η **πολυμορφία** μεταξύ των κρατών μελών θεωρείται επίσης ως μείζον προτέρημα της Ένωσης. Σύμφωνα με πολλούς συμμετέχοντες, η ευρωπαϊκή ταυτότητα θα πρέπει να συνυπάρχει με τις εθνικές ταυτότητες και όχι να τις αντικαθιστά. Ομοίως, αρκετοί πολίτες τονίζουν την ανάγκη σεβασμού των διαφορετικών εθνικών πολιτισμών. Η επιμονή σε πολλά κράτη μέλη όσον αφορά την ανάγκη σεβασμού των **εθνικών και πολιτιστικών διαφορών**, συχνά πυροδοτεί προβληματισμούς ως προς τα θεσμικά ζητήματα. Σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση, που υποδηλώνει έλλειψη ενδιαφέροντος των πολιτών σε τέτοια ζητήματα, η ερώτηση σχετικά με τις αντίστοιχες **αρμοδιότητες** φαίνεται αρκετά σημαντική για πολλούς.

Σύμφωνα με την αρχή της **επικουρικότητας**, η πλειονότητα των ευρωπαϊκών πολιτών αναμένουν από την ΕΕ να επικεντρωθεί σε τομείς στους οποίους μπορεί να αποφέρει **προστιθέμενη αξία**. Η ορθή κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του εθνικού και του ευρωπαϊκού επιπέδου συχνά αναδεικνύεται ως καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Στο πλαίσιο αυτό, η επέκταση των καθηκόντων σε τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα θεωρείται δυναμικά επιζήμια για την αντίληψη που έχουν οι πολίτες για την ΕΕ μέσω της διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ των προσδοκιών και των ικανοτήτων. Οι απόψεις διαφέρουν φυσικά όσον αφορά τον προτιμώμενο διαχωρισμό των εξουσιών, αλλά υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη αντίληψη ότι η τρέχουσα κατάσταση μπορεί να βελτιωθεί. Τούτου λεχθέντος, υφίσταται κάποια σύγχυση όσον αφορά τις αντίστοιχες αρμοδιότητες των κρατών μελών και της ΕΕ, γεγονός που συμβάλλει εν μέρει στην αντίληψη μιας συχνά αναφερόμενης γενικής **δυσπιστίας** έναντι των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Αυτό τροφοδοτείται επίσης από την αντίληψη **περί έλλειψης διαφάνειας**, με συχνή αναφορά του **δημοκρατικού ελλείμματος**, και με την αντίληψη **περί υπερβολικής γραφειοκρατίας**, η οποία συχνά συνδέεται με δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ.

Τελικές παρατηρήσεις

Οι διαβουλεύσεις των πολιτών έγιναν ευνοϊκά δεκτές από την κοινωνία των πολιτών, με πολυάριθμες φωνές να εκφράζουν την ικανοποίησή τους για το εγχείρημα αποτίμησης των απόψεων των πολιτών. Υπό αυτήν την έννοια, η διαδικασία αυτή συμβάλλει με φυσικό τρόπο στην αντιμετώπιση της γενικής ζήτησης για συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και μαζί με αυτήν, που αναφέρεται τακτικά στους διαλόγους.

Ο διάλογος φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικός ενόψει της επιθυμίας, η οποία επίσης τονίστηκε επανειλημμένα από τους πολίτες καθ' όλη τη διάρκεια των διαβουλεύσεων, για την καλύτερη κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της ΕΕ και της έννοιας της ιδιότητας μέλους της ΕΕ. Πολυάριθμες εκκλήσεις διατυπώθηκαν προκειμένου να ενισχυθούν οι προσπάθειες για την προώθηση καλύτερης εκπαίδευσης σχετικά με την ΕΕ. Σύμφωνα με πολλούς πολίτες, αυτό θα πρέπει να γίνει μέσω ειδικών πρωτοβουλιών, αλλά και μέσω της απλούστευσης της γλώσσας που χρησιμοποιείται από την ΕΕ για την επικοινωνία με τους πολίτες. Μια υπερβολικά αδιαφανής και γραφειοκρατική γλώσσα προβάλλεται συχνά ως το βασικό εμπόδιο στην αλληλεπίδραση μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των πολιτών.

Η επιτυχία των διαλόγων που οργανώνονται στα διάφορα κράτη μέλη αντικατοπτρίζεται επίσης στις εκκλήσεις για συνεχή συμμετοχή. Η ενθάρρυνση της δράσης και του διαλόγου για θέματα της ΕΕ σε τοπικό επίπεδο θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική από τους πολίτες. Τω όντι, η πρωτοβουλία διαβούλευσης με τους πολίτες ακολουθεί την πορεία των άλλων πρακτικών που έχουν ήδη καθιερωθεί σε αρκετά κράτη μέλη και αποσκοπούν στην προώθηση του διαλόγου σχετικά με την ΕΕ σε τοπικό επίπεδο.

Με βάση τις ανωτέρω σκέψεις, η παρούσα έκθεση αποτελεί μια προσπάθεια να εκφραστεί μια διαφοροποιημένη διαδικασία, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενο. Δεν φιλοδοξεί να αποτελέσει την τελική σύνοψη της συμμετοχής των πολιτών σε εθνικό επίπεδο, η οποία θα συνεχιστεί με διάφορες μορφές. Αντιθέτως, θα πρέπει να νοείται ως συμβολή στις συνεχιζόμενες προσπάθειες για τη βελτίωση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, με σκοπό την ενημέρωση της συζήτησης των ηγετών σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης και τον καθορισμό του επόμενου στρατηγικού θεματολογίου.